

Lakivaliokunta

Valtioneuvoston selvitys: OSA; Komission asetusehdotus asetuksen 2018/1727/EU muuttamisesta koskien Eurojustin toimesta tapahtuvaa todisteiden keräämistä, säilyttämistä ja analysoimista liittyen joukkotuhontaan, rikoksiin ihmisyyttä vastaan ja sotarikoksiin

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston selvitys: OSA; Komission asetusehdotus asetuksen 2018/1727/EU muuttamisesta koskien Eurojustin toimesta tapahtuvaa todisteiden keräämistä, säilyttämistä ja analysoimista liittyen joukkotuhontaan, rikoksiin ihmisyyttä vastaan ja sotarikoksiin (E 54/2022 vp): Asia on saapunut lakivaliokuntaan lausunnon antamista varten. Lausunto on annettava suurelle valiokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- erityisasiantuntija Joni Korpinen, oikeusministeriö
- lainsäädäntöneuvos Virpi Koivu, oikeusministeriö
- neuvotteleva virkamies Jouko Huhtamäki, sisäministeriö
- valtiosyyttäjä Tuuli Eerolainen, Syyttäjälaitos

VALTIONEUVOSTON SELVITYS

Ehdotus

Venäjä aloitti 24.2.2022 sotilaallisen hyökkäyksen Ukrainaa vastaan. Kansainvälisen rikostuomioistuimen sekä useiden jäsenvaltioiden ja Ukrainan syyttäjäviranomaiset ovat aloittaneet menettelyjä Ukrainassa epäillyksi tehtyjen vakavien kansainvälisten rikoksien tutkimiseksi.

Komissio antoi 25.4.2022 ehdotuksen asetuksen 2018/1727/EU (jäljempänä Eurojust-asetus) muuttamisesta koskien Eurojustin toimesta tapahtuvaa todisteiden keräämistä, säilyttämistä ja analysoimista liittyen joukkotuhontaan, rikoksiin ihmisyyttä vastaan ja sotarikoksiin. Ehdotuksen tavoitteena on parantaa Eurojustin toimintamahdollisuuksia vakaviin kansainvälisiin rikoksiin liittyvien todisteiden keräämiseksi, säilyttämiseksi ja analysoimiseksi, jotta todisteita (tietoja sekä fyysisiä ja sähköisiä todisteita) voitaisiin käyttää sekä kansallisissa tuomioistuimissa vireil-

Valiokunnan lausunto LaVL 13/2022 vp

lä olevissa rikosmenettelyissä että Kansainvälisen rikostuomioistuimen syytetoimissa tai muussa asiaan liittyen perustetussa tuomioistuimessa tai mekanismeissa. Ehdotuksen sisältö ilmenee tarkemmin valtioneuvoston kirjelmästä.

Saatavilla olevien tietojen mukaan ehdotus on tarkoitettu käsitellä erityisen kiireellisesti, minkä vuoksi valtioneuvoston tarkoituksena on toimittaa myöhemmin eduskunnalle U-kirjelmä.

Valtioneuvoston kanta

Suomi pitää tärkeänä, että tarvittavin toimenpitein tuetaan Ukrainassa tapahtuvien vakavien kansainvälisten rikosten tutkintaa ja kyseisiin rikoksiin syyllistyneiden saattamista oikeudelliseen vastuuseen.

Suomi pitää ehdotettuja muutoksia Eurojust-asetukseen lähtökohtaisesti tarpeellisina, sillä niiden avulla parannettaisiin Eurojustin toimintamahdollisuuksia tukea jäsenvaltioiden toimivaltaisia viranomaisia ja muita kansainvälisiä toimijoita, kuten Kansainvälistä rikostuomioistuinta, todistusaineiston keräämiseksi, säilyttämiseksi ja analysoimiseksi vakaviin kansainvälisiin rikoksiin liittyen. Suomi pitää kuitenkin tärkeänä sitä, että ehdotetut muutokset toteutetaan Eurojustia koskevan perussopimusmääräyksen (SEUT 85 artikla) puitteissa. Suomi pitää myös tarpeellisena, että mahdollisuuksien mukaan ja tarpeellisilta osin otettaisiin huomioon yhteistyömahdollisuudet Europolin kanssa.

Suomi pitää myös tärkeänä, että ehdotuksen mukaisesti tietojenkäsittelyn osalta varmistettaisiin korkeatasoinen tietoturvallisuus ja tietosuojatietojenkäsittelyä koskevien säännösten mukaisesti, ottaen huomioon EU:n tietosuojalainsäädännön asettamat erityiset vaatimukset erityisten henkilötietoryhmien käsittelylle.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Eurojustin tehtävänä on SEUT 85 artiklan mukaan tukea ja tehostaa kansallisten tutkinta- ja syyttäviviranomaisten toiminnan yhteensovittamista ja yhteistyötä sellaisen vakavan rikollisuuden alalla, joka koskee kahta tai useampaa jäsenvaltiota tai edellyttää yhteisin perustein toteutettavia syytetoimia. Eurojustin rakenteesta, toiminnasta, toiminta-alasta ja tehtävistä säädetään tarkemmin Eurojust-asetuksessa. Eurojustin toimivalta kattaa myös joukkotuhonnan, rikokset ihmisyyttä vastaan ja sotarikokset, jotka ovat vakavia kansainvälisiä rikoksia.

Komissio ehdottaa Eurojust-asetukseen muutamaa kohdennettua muutosta, joiden tavoitteena on parantaa Eurojustin mahdollisuuksia tukea vakavien kansainvälisten rikosten tutkintaa. Ehdotuksen ja sen erityisen kiireellisyyden taustalla on Ukrainan tilanne. Kansainvälisen rikostuomioistuimen sekä useiden jäsenvaltioiden ja Ukrainan syyttäviviranomaiset ovat jo aloittaneet menettelyjä Ukrainassa epäillyiksi tehtyjen vakavien kansainvälisten rikoksien tutkimiseksi.

Saamansa selvityksen perusteella lakivaliokunta pitää perusteltuna ja tarpeellisena, että Ukrainassa tapahtuvien vakavien kansainvälisten rikosten tutkintaa ja rikosvastuun toteuttamista tuetaan parantamalla ja selkeyttämällä Eurojustin toimintamahdollisuuksia. Olennaista on pyrkiä

Valiokunnan lausunto LaVL 13/2022 vp

varmistamaan tutkintojen yhteydessä hankittujen todisteiden säilyminen ja hyödynnettävyys myöhemmissä rikoprosesseissa. Valiokunta korostaa ehdotettujen muutosten soveltamisalaa eli sitä, että ne koskevat nimenomaan vakavia kansainvälisiä rikoksia.

Valiokunta korostaa myös sen tärkeyttä, että Eurojustin toimintamahdollisuuksia parannetaan perussopimusmääräysten puitteissa ja asetuksen sääntely on selkeää. Näissä suhteissa komission ehdotusta on mahdollisuuksien mukaan pyrittävä selventämään. Tärkeää on varmistaa, että Eurojustille ehdotetut todisteisiin liittyvät tehtävät ovat yhteensopivia perussopimusmääräysten mukaisen Eurojustin tarkoituksen ja tehtävän kanssa. Lisäksi on aiheellista huomioida Eurojustin yhteistyömahdollisuudet Europolin kanssa ja pyrkiä välttämään sitä, että kyseisissä virastoissa tehdään päällekkäistä työtä.

Valtioneuvoston tavoin valiokunta kiinnittää huomiota myös korkeatasoisen tietoturvallisuuden ja tietosuojan varmistamisen tärkeyteen tietojenkäsittelyssä.

VALIOKUNNAN LAUSUNTO

Lakivaliokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan korostaen edellä esitettyjä näkökohtia.

Helsingissä 4.5.2022

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Leena Meri ps
varapuheenjohtaja Sandra Bergqvist r
jäsen Eeva-Johanna Eloranta sd
jäsen Hanna Huttunen kesk
jäsen Saara Hyrkkö vihr
jäsen Pihla Keto-Huovinen kok
jäsen Pasi Kivisaari kesk
jäsen Antero Laukkanen kd
jäsen Mari Rantanen ps
jäsen Suldaan Said Ahmed vas
jäsen Sebastian Tynkkynen ps
jäsen Paula Werning sd
varajäsen Jari Kinnunen kok

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Marja Tuokila